

DOI 10.34132/pard2025.28.07

Отримано: 20 вересня 2024

Змінено: 27 січня 2025

Прийнято: 18 лютого 2025

Опубліковано:

30 червня 2025

Received: 20 September 2024

Revised: 27 January 2025

Accepted: 18 February 2025

Published:

30 June 2025

Natalia Hromadska

EUROPEAN STANDARDS OF SOCIAL DIALOGUE: CHALLENGES AND PROSPECTS OF IMPLEMENTATION IN UKRAINE

The article is devoted to the analysis of European standards of social dialogue and consideration of the challenges and prospects of their implementation in Ukraine. Social dialogue is presented as a basic element of the European social model and a key mechanism of democratic governance. Particular attention is paid to the role of social partners, the legal principles of their interaction, as well as the practices enshrined in EU regulations, such as the Treaty on the functioning of the EU, the EU Council Recommendation on strengthening social dialogue in the European Union, Tripartite Declaration for a thriving European social dialogue, and others.

The author notes that Ukraine's European integration course necessitates the need to bring national legislation into line with European standards. At the same time, social dialogue acts not only as the basis of the European social system, but also forms the foundation for the effective functioning of the socio-economic system of Ukraine, contributing to achieving consensus between government officials, employers and employees in the field of social and labor relations. A separate part of the study is devoted to the challenges caused by the consequences of full-scale Russian aggression, which emphasize the critical importance of coordinating the actions of social partners. The author also examines

in detail the initiatives of the Ukrainian authorities to strengthen social dialogue, including the creation of the Office for supporting legislative adaptation, the adoption of the Law «On collective agreements and contracts», and the active participation of social partners in reforming labor legislation.

The article also analyses the Tripartite Declaration for a thriving European social dialogue, which has become an important step towards strengthening cooperation between social partners. The measures proposed in the Declaration demonstrate the European Union's desire to set new standards for social dialogue aimed at ensuring stability, justice and the conditions for the development of a democratic society. The study also covers the mechanisms for the practical implementation of the provisions of this document, justifying its importance for Ukraine, which seeks to integrate into the European community and harmonize its political, social, and economic standards in accordance with European practices.

It is emphasized that the effective implementation of European standards of social dialogue is the key to increasing socio-economic stability and sustainable development of Ukraine in the context of its European integration.

Keywords: *social dialogue, European standards, social partners, social and labor relations, European integration.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Соціальний діалог у Європейському Союзі завжди мав вирішальне значення у формуванні європейського суспільства і залишається важливим чинником його розвитку в сучасних умовах. Він виступає офіційною частиною управління в ЄС, що дозволяє соціальним партнерам значною мірою впливати на розробку європейських соціальних стандартів. Визначальним є те, що соціальний діалог сприяє демократичній участі та досягненню консенсусу серед представників урядів, роботодавців і працівників у сфері соціально-трудових відносин.

Соціальний діалог є ключовою умовою європейської інтеграції України, особливо після набуття в червні 2022 року офіційного

статусу країни-кандидата на вступ до ЄС. Офіційні звіти ЄС вказують на те, що Україна перебуває на початковому етапі підготовки законодавства у сфері соціальної політики, і її трудове законодавство потребує суттєвих удосконалень [1]. Особлива увага приділяється необхідності вдосконалення механізмів соціального діалогу як ефективного інструмента впровадження державної соціальної політики.

Європейський Союз висловлює занепокоєння через суперечливість трудових реформ в Україні, наголошуючи на необхідності приведення їх у відповідність з міжнародними трудовими стандартами та принципами соціального діалогу. Одночасно підкреслюється явна різниця між українською моделлю реформ та концепцією «соціальної ринкової економіки» ЄС, де держава прагне знайти баланс між ринковими силами й інтересами громадян [2]. Імплементация європейських стандартів соціального діалогу у сферу соціально-трудових відносин в Україні є важливим кроком для усунення розбіжностей та забезпечення справедливого розвитку ринку праці. У процесі впровадження реформ країна повинна враховувати рекомендації ЄС, щоб гармонізувати національне законодавство з міжнародними нормами та принципами соціального діалогу, що сприятиме її подальшій євроінтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження різних аспектів соціального діалогу знаходять своє відображення у працях таких вчених, як Н. Балабанова, В. Жуков, А. Колот, Ю. Маршавін, Г. Осовий, О. Петроє, О. Трюхан, С. Українець, В. Цвих та ін. Тематиці європейського соціального діалогу присвячені роботи О. Гомон [3], В. Давиденка [4], С. Іваницької і Т. Галайди [5], В. Костриці, Т. Бурлай і В. Близнюк [6] та ін.

Обрання євроінтеграційного курсу в Україні супроводжується необхідністю посилення соціального діалогу як ключового механізму гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами, що сприятиме стабільному розвитку соціально-трудових відносин і впровадженню ефективної державної соціальної політики. Цим аспектам присвячені дослідження О. Панькової і О. Касперовича [7], Я. Сімутіної [8] та ін. Особливе значення

належить питанню викликів та перспектив втілення європейських стандартів соціального діалогу в Україні. Актуальність і важливість цієї проблематики обумовили визначення мети, постановку завдань, логіку та структуру дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у висвітленні європейських стандартів соціального діалогу. Важливо приділити увагу викликам та перспективам їх застосування в Україні, що набуває особливого значення у контексті її євроінтеграційних перспектив і набуття офіційного статусу країни-кандидата на вступ до ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. Закріплений у Договорі про функціонування ЄС [9], європейський соціальний діалог реалізується через консультації, обговорення, переговори, укладання угод та спільні дії між соціальними партнерами. Визначальна роль соціальних партнерів у соціальній ринковій економіці об'єднаної Європи, причому з наділенням їх законотворчими можливостями у сфері соціальної політики ЄС, підтверджена статтями 151-156 цього Договору. Враховуючи це, Європейська комісія консультується з європейськими соціальними партнерами щодо законодавчих пропозицій для розбудови соціального діалогу [6]. Сприяння діалогу між його сторонами визнається спільною метою ЄС та держав-членів. Метою соціального діалогу є вдосконалення європейського врядування через залучення соціальних партнерів до прийняття та реалізації рішень.

У Рекомендації Ради ЄС щодо зміцнення соціального діалогу в Європейському Союзі, прийнятій 12 червня 2023 року, поняття «соціальний діалог» визначається як широкий спектр переговорів, консультацій та обміну інформацією між представниками урядів, роботодавців і працівників з питань, що мають спільний інтерес та стосуються економічної, трудової та соціальної політики; це може проявлятися як у вигляді двосторонніх відносин між працівниками та керівництвом, включаючи колективні переговори, так і як тристоронній процес, у якому уряд виступає офіційною стороною, а форма взаємодії може бути неформальною, інституціоналізованою або їх комбінацією, що здійснюються на національному,

регіональному, місцевому або корпоративному рівнях, або одночасно на декількох з цих рівнів [10].

Основи соціального діалогу також закріплено в Хартії фундаментальних прав ЄС, Європейській соціальній хартії, Європейському стовпі соціальних прав, Конвенціях та Рекомендаціях Міжнародної організації праці та інших документах.

Соціальний діалог є фундаментом європейської соціальної моделі та невід'ємною частиною демократії ЄС. Його вплив проявляється в підвищенні стандартів праці, поліпшенні умов зайнятості та підтримці зусиль, спрямованих на створення ЄС як найкращого місця для життя, роботи та ведення бізнесу.

Соціальний діалог набуває ключової ролі в сучасній Україні, враховуючи її статус країни-кандидата на членство в ЄС. Оскільки Україна обрала шлях європейської інтеграції, активний соціальний діалог стає важливим інструментом для розв'язання нагальних соціальних проблем, підвищення якості життя громадян і забезпечення стабільності в суспільстві.

Згадана Рекомендація Ради ЄС щодо зміцнення соціального діалогу в Європейському Союзі покликає допомогти державам-членам у впровадженні принципів соціального діалогу та організації ведення колективних переговорів на національному рівні. У цьому документі рекомендовано [10]:

- забезпечити сприятливе середовище для двостороннього та тристороннього соціального діалогу, що включає колективні переговори, в державному та приватному секторах на всіх рівнях;

- систематично, змістовно та своєчасно залучати соціальних партнерів до розробки і реалізації політики зайнятості, соціальної політики, а також, за потребою, економічної та інших видів державної політики;

- забезпечити соціальним партнерам доступ до актуальної інформації про загальну економічну та соціальну ситуацію в державі-члені, а також про стан і політику в їхніх секторах діяльності, що необхідна для ефективної участі в соціальному діалозі та колективних переговорах;

- визнати репрезентативні організації роботодавців та профспілки з метою здійснення соціального діалогу та ведення

колективних переговорів;

- гарантувати захист працівників, членів профспілок та їхніх представників під час реалізації їхнього права на колективні переговори від будь-яких заходів, які можуть завдати їм шкоди або негативно вплинути на зайнятість;

- забезпечити захист роботодавців та їхніх представників від будь-яких незаконних дій під час реалізації їхнього права на колективні переговори;

- сприяти зміцненню довіри між соціальними партнерами, у тому числі шляхом впровадження ефективних механізмів вирішення трудових спорів;

- забезпечити проведення колективних переговорів на всіх відповідних рівнях та сприяти координації між ними;

- сприяти широкому охопленню та ефективному веденню колективних переговорів;

- активно пропагувати переваги та цінність соціального діалогу і колективних переговорів, зокрема шляхом цілеспрямованої комунікації та інших заходів, а також заохочувати соціальних партнерів до широкого доступу до колективних договорів через цифрові засоби та публічні репозиторії;

- підтримувати національних соціальних партнерів, за їхнім запитом, для забезпечення ефективної участі в соціальному діалозі, зокрема в колективних переговорах та впровадженні автономних угод соціальних партнерів на рівні ЄС.

Отже, Рекомендація Ради ЄС щодо зміцнення соціального діалогу в Європейському Союзі є значним досягненням у сфері соціального діалогу та містить актуальні настанови для країн-кандидатів на вступ до ЄС.

Наслідки повномасштабного російського вторгнення в Україну виявили як соціально-економічні, так і гуманітарні виклики, що додатково підкреслюють значимість соціального діалогу. Цей механізм сприяє налагодженню співпраці між владою та громадянським суспільством, а також дозволяє координувати дії і мобілізувати ресурси для гарантування безпеки і соціального захисту населення [11].

У січні 2023 року Європейська Комісія прийняла документ «Зміцнення соціального діалогу в Європейському Союзі: використання його повного потенціалу для управління справедливими переходами». У ньому зазначено, що європейські соціальні партнери відіграють ключову роль у подоланні далекосяжних наслідків російської агресивної війни проти України, сприяючи інтеграції на ринку праці переміщених осіб з України, інших біженців та мігрантів, а також знаходячи сталі рішення для коригування заробітної плати та колективних договорів у відповідь на кризу вартості життя та високий рівень інфляції [12]. Отже, соціальний діалог не лише сприяє вирішенню актуальних економічних і соціальних проблем, але й слугує надійною платформою для підтримки суспільства в умовах серйозних кризових ситуацій.

Українська влада намагається вивести процес соціального діалогу на міжнародний рівень. Так, восени 2022 року Президент України об'єднав лідерів незалежних країн для реалізації Української формули миру, спрямованої на створення нової системи глобальної безпеки [13]. Офіційна позиція Європейського Союзу, підтверджена спільною заявою за підсумками саміту «Україна – ЄС», засвідчує підтримку цього мирного плану, який отримав схвалення не лише від європейських країн, а й від ключових гравців на світовій арені.

Мир в Україні є запорукою для подальшого конструктивного розвитку людської цивілізації та забезпечення мирного співіснування народів. Україна приділяє значну увагу забезпеченню демократичності цього процесу, про що свідчить відкритість влади до діалогу з населенням, зокрема у державотворчому та законотворчому процесах. Конвергенція позицій учасників соціального діалогу свідчить про високий рівень зацікавленості у співпраці всередині держави, а розробка узгоджених пропозицій щодо розвитку соціально-економічних та трудових відносин, запобігання конфліктів у відповідних сферах є особливо актуальним процесом в умовах війни [13].

На початку 2023 року було офіційно затверджено символи миру соціального діалогу в Україні. Указом Президента України

№ 52/2023 від 31 січня 2023 року «Про символіку Національної служби посередництва і примирення» було засновано емблему та прапор даної служби (рис. 1, рис. 2) [14].

Рис. 1. Емблема Національної служби посередництва і примирення.
Джерело: сформовано автором на основі [14]

Рис. 2. Прапор Національної служби посередництва і примирення.
Джерело: сформовано автором на основі [14]

Національна служба посередництва та примирення є постійно діючим державним органом, який виконує роль важливого інструменту для врегулювання конфліктів у сфері соціально-трудових відносин. Його діяльність спрямована на налагодження конструктивного діалогу між представниками держави, роботодавцями та працівниками, забезпечує неупереджену медіацію та сприяє встановленню партнерських відносин, що особливо актуально в умовах сучасних викликів. Заснування емблеми та прапора підкреслює значення цієї служби як гарантки стабільності та довіри, спрямованої на підтримку миру та соціальної згуртованості в Україні.

Невід'ємною частиною євроінтеграційного процесу є адаптація національного законодавства до європейських стандартів. У квітні 2023 року Верховна Рада України створила Офіс підтримки адаптації законодавства України до норм Європейського Союзу (acquis ЄС), який діє за підтримки Європейського парламенту [15]. Головне завдання цього органу – надання експертно-аналітичної, інформаційної, документальної підтримки комітетам Верховної Ради України, народним депутатам України, структурним підрозділам Апарату Верховної Ради України під час опрацювання законопроектів, спрямованих на адаптацію законодавства України до положень права Європейського Союзу.

У лютому 2023 року Верховна Рада ухвалила «євроінтеграційний» Закон України «Про колективні угоди та договори» [16]. Цей закон визначає правову основу щодо колективно-договірного регулювання трудових та соціально-економічних відносин, встановлює склад сторін колективних переговорів, порядок їх підготовки та перелік питань, що можуть бути включені до угод. Новий закон, погоджений усіма сторонами соціального діалогу, містить норми, які відповідають зобов'язанням України в рамках європейської інтеграції, і спрямований на приведення національного законодавства у відповідність із *acquis* ЄС.

Зокрема, цей Закон врегульовує низку проблемних питань у сфері колективно-договірного регулювання, а саме [17]:

1) розширює суб'єктний склад сторін колективних переговорів, що дозволить залучити до соціального діалогу:

- нерепрезентативні профспілки та організації роботодавців (зможуть укласти галузеві угоди обмеженої дії та надавати репрезентативним суб'єктам обов'язкові для розгляду пропозиції);
- новостворені профспілки чи організації роботодавців (шляхом приєднання до відповідної сторони уже укладеної колективної угоди);

2) передбачає нові види колективних угод: галузеві угоди обмеженої дії (за участі нерепрезентативних суб'єктів) та територіальні угоди обмеженої дії (у тих галузях, де рішення місцевих органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування регулюють оплату та інші умови праці);

3) визначає порядок застосування роботодавцем умов колективних угод у випадках, коли він зобов'язаний враховувати положення угод різного рівня (територіального, галузевого, локального тощо), та встановлює взаємозв'язок між нормами колективних угод галузевого і територіального рівнів;

4) передбачає можливість призупинення й зупинення дії окремих положень колективних угод і договорів – за згодою сторін та у разі настання форс-мажорних обставин.

Передбачається, що запровадження положень цього Закону сприятиме посиленню діалогу та співпраці щодо питань гідної оплати праці, зайнятості, створення безпечних умов праці, соціального захисту, гендерної рівності та недискримінації. Таким чином, Україна поступово адаптує своє законодавство до стандартів і практик ЄС в галузях зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей.

Продовжуючи політику, спрямовану на зміцнення соціального діалогу на рівні ЄС, у січні 2024 року на саміті соціальних партнерів у Валь-Дюшесі (Бельгія) відбулася визначна подія для майбутнього Європи, зокрема й України: Європейська комісія, представництво Бельгії в Раді ЄС та європейські соціальні партнери підписали «Тристоронню декларацію про процвітаючий європейський соціальний діалог» [18].

Європейська декларація про соціальний діалог (далі – Декларація) представляє собою оновлене зобов'язання посилення та

інтеграції соціального діалогу на рівні ЄС як ключового механізму для спільного вирішення найважливіших соціально-економічних викликів сучасності. Метою цього зобов'язання є забезпечення процвітання компаній незалежно від їхнього масштабу, розвитку державних послуг та послуг суспільної користі, а також створення якісних робочих місць і покращення умов праці.

З метою зміцнення та інтеграції соціального діалогу в процес формування політики ЄС Декларацією передбачено реалізацію таких заходів [19]:

- вирішення проблеми дефіциту робочої сили та кваліфікованих кадрів;
- закріплення європейського соціального діалогу в центрі майбутнього Європи;
- заснування посади Європейського уповноваженого з питань соціального діалогу;
- запуск «Пакту для європейського соціального діалогу».

Соціальний діалог визначається як основа для розв'язання таких викликів, як дефіцит робочої сили та кваліфікованих кадрів. Особлива увага приділяється необхідності розвитку якісної та інклюзивної освіти, професійного навчання і підготовки впродовж життя, що є ключовим компонентом забезпечення довгострокової конкурентоспроможності ЄС. Соціальний діалог та колективні переговори сприятимуть залученню працівників на ринок праці, покращенню умов їхньої праці, визнанню професійних кваліфікацій, а також інтеграції працівників з-за кордону. Для досягнення поставлених цілей передбачено низку стратегічних заходів, серед яких – розробка Плану дій щодо подолання дефіциту робочої сили та кваліфікацій до весни 2024 року.

У Декларації особливу увагу приділено ролі європейського соціального діалогу, який має залишатися ключовим елементом у формуванні майбутнього Європи. Підписанти цього документу підтверджують своє зобов'язання поважати й підтримувати роль соціальних партнерів і двосторонній соціальний діалог. Як зазначалося раніше, важливість цієї ролі закріплена в Договорі про функціонування ЄС, що робить соціальний діалог унікальним

механізмом взаємодії між працівниками, роботодавцями та урядами. Профспілки та організації роботодавців отримали підтримку у збереженні своїх прерогатив як суб'єктів соціального діалогу на європейському та національному рівнях.

Важливим етапом у реалізації Декларації є створення посади Європейського уповноваженого з питань соціального діалогу, який буде координувати заходи, спрямовані на зміцнення соціального діалогу. Уповноважений виконуватиме роль контактної особи для соціальних партнерів, сприятиме реалізації рекомендацій та підтримуватиме комунікацію між сторонами діалогу на європейському і національному рівнях. Його діяльність забезпечить регулярне отримання спільних звітів, моніторинг їхнього виконання та інформування інституцій ЄС про можливі проблеми на національному рівні.

Під час саміту соціальних партнерів у Валь-Дюшесі було оголошено про запуск процесу створення «Пакту для європейського соціального діалогу» (далі – Пакт). Цей процес включає організацію тристоронніх і двосторонніх зустрічей, інституційну та фінансову підтримку соціального діалогу, розбудову потенціалу соціальних партнерів, зокрема в країнах-кандидатах ЄС. Також увага приділяється імплементації автономних угод через Європейську Директиву, що дозволить укріпити соціальний діалог на всіх рівнях. Укладення Пакту було заплановано на початок 2025 року.

Отже, запропоновані в Декларації заходи демонструють прагнення ЄС створити нові стандарти для соціального діалогу, забезпечуючи стабільність, справедливість і можливості для розвитку демократичного суспільства.

Практичним втіленням положень Декларації став План дій щодо подолання дефіциту робочої сили та кваліфікацій (далі – План), який був розроблений навесні 2024 року після консультацій з європейськими соціальними партнерами [20].

План визначає заходи у п'яти напрямках, які повинні бути реалізовані на рівні ЄС, національному рівні та рівні соціальних партнерів [21]:

- сприяння залученню осіб, які недостатньо представлені на ринку праці;

- надання підтримки для розвитку умінь та навичок, професійної підготовки та освіти;
- покращення умов праці в певних секторах;
- забезпечення справедливої мобільності в межах ЄС для працівників та осіб, що навчаються;
- залучення талановитих осіб з інших країн, які не є членами ЄС.

Вирішення проблеми дефіциту робочої сили та кваліфікацій має вирішальне значення для стимулювання сталого економічного зростання в ЄС, використання можливостей «зеленого» та цифрового переходу, сприяння створенню якісних робочих місць, підвищення соціально-економічної стійкості в умовах геополітичних змін, а також забезпечення достатнього фінансування політики зайнятості та соціальної політики в ЄС. Передбачається, що Європейська Комісія запросить держав-членів ЄС, в рамках діяльності Комітету з питань зайнятості та Комітету з питань соціального захисту, для проведення регулярних тристоронніх обговорень щодо цього питання за участю європейських та національних соціальних партнерів [21]. Отже, цей План є частиною стратегії ЄС, метою якої є підвищення конкурентоспроможності та забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку.

Ще одним конкретним кроком практичного впровадження положень Декларації стало підписання у березні 2025 року Європейською Комісією разом із європейськими соціальними партнерами Пакту, спрямованого на посилення ролі соціальних партнерів у формуванні ринку праці, зайнятості та соціальної політики [22].

Цей Пакт створює довгострокову основу з конкретними заходами, які повинні бути реалізовані Європейською Комісією та соціальними партнерами для зміцнення та розширення сфери соціального діалогу, а також сприяння більш активним консультаціям із соціальними партнерами.

В рамках Пакту Європейська Комісія зобов'язується [23]:

- призначити Європейського уповноваженого з питань соціального діалогу, який забезпечуватиме своєчасні та

конструктивні консультації з соціальними партнерами, а також передаватиме питання національного рівня до установ ЄС;

- співпрацювати із соціальними партнерами над створенням Дорожньої карти для забезпечення якісних робочих місць, яку буде презентовано у 2025 році;

- враховувати пріоритети соціальних партнерів під час підготовки Робочої програми Європейської Комісії на наступний рік;

- створити механізм для отримання узгоджених звітів від соціальних партнерів щодо соціального діалогу на рівні ЄС;

- здійснювати консультації із соціальними партнерами з питань, які мають ключове значення для їхньої діяльності.

Європейські соціальні партнери міжгалузевого рівня мають регулярно створювати багаторічні робочі програми, спрямовані на вирішення основних економічних і соціальних викликів, що постають перед європейськими ринками праці. У рамках цих програм важливо визначати ефективні інструменти для подолання таких викликів. Крім того, соціальні партнери зобов'язані розробляти узгоджені процедури, які сприятимуть покращенню автономного двостороннього соціального діалогу, а також активно використовувати різні типи інструментів соціального діалогу, що застосовуються на рівні ЄС [23].

Отже, в рамках Пакту Європейська Комісія активно сприятиме систематичній підтримці соціального діалогу на всіх рівнях – політичному, фінансовому та адміністративному. Особливий акцент зроблено на довготривалій допомозі та зміцненні потенціалу національних соціальних партнерів.

Підписання Європейської декларації про соціальний діалог та практичне впровадження її положень мають важливе значення для України, яка прагне інтегруватися до європейської спільноти та гармонізувати свої політичні, соціальні й економічні стандарти відповідно до європейських практик. Соціальний діалог, підтверджений положеннями Декларації, може стати потужним інструментом для зміцнення демократичних засад у державі, ефективного розвитку соціально-трудових відносин, забезпечення соціальної злагоди, миру та стабільності в суспільстві.

Для України Декларація створює можливості для налагодження взаємовигідної співпраці між працівниками, роботодавцями та державою. Вона сприяє підвищенню рівня колективних переговорів, формуванню сучасного ринку праці та покращенню умов зайнятості. З огляду на європейський досвід, соціальний діалог може допомогти Україні вирішувати такі нагальні виклики, як дефіцит кваліфікованих кадрів, забезпечення інклюзивної освіти, інтеграція працівників з-за кордону, а також створення якісних робочих місць.

Окрім цього, Декларація надає Україні платформу для обміну досвідом з європейськими соціальними партнерами, що дозволяє впроваджувати найкращі практики в галузі соціально-трудових відносин і адаптувати європейські стандарти соціальної політики. Важливим аспектом є також розбудова потенціалу українських соціальних партнерів через фінансову й інституційну підтримку, що закріплено в положеннях Декларації.

Для української держави впровадження принципів соціального діалогу не лише сприятиме економічному розвитку, але й стане вагомим кроком у процесі євроінтеграції. Це дозволить Україні позиціонувати себе як надійного партнера в європейській спільноті та підвищити рівень довіри серед громадян і бізнесу.

Висновки. Отже, соціальний діалог є ключовим чинником сучасного європейського суспільства та важливим механізмом демократичного врядування, оскільки сприяє досягненню консенсусу між державою та громадянським суспільством. Цей інструмент допомагає не лише вирішувати соціально-економічні проблеми, але й забезпечує основу для стабільного розвитку соціально-трудових відносин та виступає інструментом впровадження ефективної соціальної політики держави.

Обрання євроінтеграційного курсу вимагає від України адаптації національного законодавства до європейських стандартів. На цьому шляху важливе місце займає посилення соціального діалогу, який є запорукою зміцнення інституційної спроможності соціальних партнерів, що сприятиме прискоренню вступу України до ЄС.

Практичні кроки України, зокрема створення Офісу підтримки адаптації законодавства України до норм Європейського Союзу та ухвалення Закону України «Про колективні угоди та договори», є визначальними етапами на шляху до повної імплементації європейських стандартів. Ці заходи сприяють не лише вирішенню нагальних реформаторських завдань, а й забезпечують довгострокову стабільність у сфері соціально-трудових відносин.

Підписання Європейської декларації про соціальний діалог та створення Пакту для європейського соціального діалогу є важливими кроками, що підтверджують зобов'язання ЄС щодо розбудови єдиного простору соціального діалогу. Ці ініціативи не лише стимулюють розвиток європейських стандартів, але й служать базою для конструктивного обміну досвідом між країнами. Для України це означає можливість інтегрувати кращі практики соціального діалогу, адаптовані до власних реалій.

Повномасштабне російське вторгнення створило додаткові соціально-економічні та гуманітарні виклики, через які соціальний діалог набуває ще більшої актуальності. Зокрема, заходи з подолання дефіциту робочої сили та кваліфікованих кадрів, забезпечення інклюзивної освіти, інтеграції працівників з-за кордону та створення якісних робочих місць демонструють як соціальний діалог може виступати важливим антикризовим інструментом.

Загалом, ефективне використання інструментів соціального діалогу має важливе значення для подальшої євроінтеграції України. Гармонізація національних політичних, соціальних та економічних стандартів з європейськими практиками сприятиме створенню умов для економічного зростання, соціальної стабільності та укріплення демократичних інститутів.

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена аналізу європейських стандартів соціального діалогу та розгляду викликів і перспектив їх впровадження в Україні. Соціальний діалог представлено як базовий елемент європейської соціальної моделі і ключовий механізм демократичного врядування. Особлива увага приділяється ролі соціальних партнерів, правовим засадам їхньої взаємодії, а також практикам, що закріплені в нормативних актах ЄС, таких як Договір про функціонування ЄС, Рекомендація Ради ЄС щодо зміцнення соціального діалогу в Європейському Союзі, Європейська декларація про соціальний діалог та інші.

Автор зазначає, що євроінтеграційний курс України обумовлює необхідність приведення національного законодавства у відповідність із європейськими стандартами. Водночас, соціальний діалог виступає не лише як основа європейської соціальної системи, але й формує фундамент для ефективного функціонування соціально-економічної системи України, сприяючи досягненню консенсусу між владою, роботодавцями та працівниками у сфері соціально-трудова відносин. Окрема частина дослідження присвячена викликам, зумовленим наслідками повномасштабної російської агресії, які підкреслюють критично важливу необхідність координації дій соціальних партнерів. Автор також детально аналізує ініціативи української влади зі зміцнення соціального діалогу, серед яких створення Офісу підтримки адаптації законодавства, ухвалення Закону «Про колективні угоди та договори» та активну участь соціальних партнерів у реформуванні трудового законодавства.

У статті також аналізується Європейська декларація про соціальний діалог, яка стала важливим кроком на шляху до посилення співпраці між соціальними партнерами. Запропоновані в декларації заходи демонструють прагнення Європейського Союзу встановити нові стандарти соціального діалогу, спрямовані на забезпечення

стабільності, справедливості та створення умов для розвитку демократичного суспільства. Дослідження охоплює й механізми практичної реалізації положень цього документа, обґрунтовуючи його важливість для України, яка прагне інтегруватися до європейської спільноти і гармонізувати свої політичні, соціальні та економічні стандарти згідно з європейськими практиками.

Наголошується, що ефективне впровадження європейських стандартів соціального діалогу є ключем до підвищення соціально-економічної стабільності та сталого розвитку України в умовах її євроінтеграції.

Ключові слова: соціальний діалог, європейські стандарти, соціальні партнери, соціально-трудові відносини, євроінтеграція.

Author Contributions: Conceptualization, B.W.A. and L.W.F.; Writing – original draft, B.W.A. and L.W.F.; Writing – review & editing, B.W.A. and L.M.F. Author has read and agreed to the published version of the manuscript.

Funding: This research received no external funding.

Institutional Review Board Statement: Not applicable as study did not include human subjects.

Informed Consent Statement: Not applicable.

Data Availability Statement: Data is contained within the article.

Conflicts of Interest: The author declares no conflict of interest.

References

1. Yevrokomisiia opryliudnyla zvit shchodo vidpovidnosti zakonodavstva Ukrainy pravu YeS [The European Commission has published a report on the compliance of Ukrainian legislation with EU law]. (2023). www.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://surli.cc/vbqlfo> [in Ukrainian].
2. YeS: reformy v Ukraini povynni vidpovidaty mizhnarodnym trudovym standartam i pryntsypam sotsialnoho dialohu [EU: Reforms in Ukraine must comply with international labor standards and principles of social dialogue]. (2023). [www.fpsu.org.ua](http://fpsu.org.ua). Retrieved from: <https://surli.li/njygv> [in Ukrainian].

3. Homon, O.V. (2024). Yevropeiski modeli sotsialnoho dialohu v konteksti formuvannia oriyentyriv dlia stvorennia efektyvnoi systemy sotsialnoho dialohu v Ukraini [European models of social dialogue in the context of formation of guidelines for the creation of an effective system of social dialogue in Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats KhNPU imeni H. S Skovorody «Pravo» – Collection of scientific papers of the KhNPU named after G. S. Skovoroda*, (40), (pp. 239-246). Retrieved from: <https://doi.org/10.34142/23121661.2024.40.29> [in Ukrainian].
4. Davydenko, V.V. (2023). Formy yevropeiskoho sotsialnoho dialohu [Forms of European social dialogue]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava – Journal of the Kyiv University of Law*, 2, (pp. 207-211). Retrieved from: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2.2023.45> [in Ukrainian].
5. Ivanytska, S.B., & Halaida, T.O. (2016). Yevropeiski modeli sotsialnoho dialohu ta peredumovy yikh zaprovadzhennia v Ukraini [The European models of social dialogue and the background for its implementation in Ukraine]. *Pidnesennia nauky – ScienceRise*, 1(1(18)), (pp. 27-32). Retrieved from: <https://doi.org/10.15587/2313-8416.2016.58913> [in Ukrainian].
6. Kostrytsia, V.I., Burlai, T.V., & Blyzniuk, V.V. (2024). Deformatsii instytutu sotsialnoho dialohu v Ukraini yak chynnyk suspilnoi desolidaryzatsii [Deformations of the institution of social dialogue in Ukraine as a factor of social desolidarization]. *Ekonomichna teoriia – Economic Theory*, 3, (pp. 24-53). Retrieved from: <https://doi.org/10.15407/etet2024.03.024> [in Ukrainian].
7. Pankova, O.V., & Kasperovych, O.Yu. (2023). Sotsialnyi dialoh i trudova sfera Ukrainy v umovakh voiennoho stanu, yevrointehratsii, tsyvrovizatsii: problemy ta perspektyvy dlia povoiennoho vidnovlennia [Social dialogue and labor sphere of Ukraine under the conditions of marital law, European integration and digitalization: problems and prospects of post-war recovery]. *Ekonomika promyslovosti – Industrial Economics*, 2 (102), (pp. 78-104). Retrieved from: <http://doi.org/10.15407/econindustry2023.02.078> [in Ukrainian].
8. Simutina, Ya. (2025). Sotsialnyi dialoh yak kliuchova umova staloho rozvytku ta yevrointehratsii [Social dialogue as a key condition for sustainable development and European integration]. *rm.coe.int*. Retrieved from: <https://rm.coe.int/electronic-version-social-dialogue-as-a-key-condition-for-sustainable-/1680b492d1> [in Ukrainian].
9. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European. Part three - Union policies and internal actions Title X - Social policy Article 151 (ex-Article 136 TEC). (n.d.). (2016). *eur-lex.europa.eu*. Retrieved from: <https://surl.li/xhdiyy> [in English].

10. Council Recommendation of 12 June 2023 on strengthening social dialogue in the European Union (C/2023/1389). (n.d.). (2023). *eur-lex.europa.eu*. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2023/1389/oj> [in English].

11. Hromadska, N. (2023). Sotsialnyi dialoh yak instrument vyrishennia problem molodizhnoi zainiatosti v Ukraini v umovakh viiny [Social dialogue as a tool for solving youth employment problems in Ukraine in wartime conditions]. *Publichne upravlinnia ta rehionalnyi rozvytok – Public Administration and Regional Development*, (20), (pp. 376-397). Retrieved from: <https://doi.org/10.34132/pard2023.20.05> [in Ukrainian].

12. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European economic and social committee and the Committee of the regions. Strengthening social dialogue in the European Union: harnessing its full potential for managing fair transitions COM (2023) 40 final. (n.d.). (2023). *eur-lex.europa.eu*. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2023%3A40%3AFIN> [in English].

13. Zatverdzheno symvoly myru sotsialnoho dialohu v Ukraini [Symbols of peace for social dialogue in Ukraine approved]. (n.d.). (2023). *www.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/232590.html> [in Ukrainian].

14. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 31 sichnia 2023 roku No. 52/2023 «Pro symboliku Natsionalnoi sluzhby poserednytstva i prymyrennia» [Decree of the President of Ukraine No. 52/2023 of January 31, 2023 «On the Symbols of the National Mediation and Reconciliation Service»]. *www.president.gov.ua*. Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/522023-45701> [in Ukrainian].

15. V Ukrainskomu Parlamenti vidbulosia pershe mizhkomitetske zasedannia Verkhovnoi Rady Ukrainy ta Yevropeiskoho Parlamentu [The first inter-committee meeting of the Parliament of Ukraine e and the European Parliament was held in the Ukrainian Parliament]. (n.d.). (2023). *www.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://www.rada.gov.ua/news/Top-novyna/235403.html> [in Ukrainian].

16. Zakon Ukrainy No. 2937-IX vid 23.02.2023 roku «Pro kolektyvni uhody ta dohovory» [Law of Ukraine No. 2937-IX of February 23, 2023 «On collective agreements and contracts»]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2937-IX#top> [in Ukrainian].

17. Verkhovna Rada Ukrainy pryiniala «yevrointehratsiinyi» Zakon shchodo sotsialnoho dialohu u sferi pratsi [The Parliament of Ukraine adopted a «European integration» Law on social dialogue in the sphere of labor]. (n.d.).

(2023). *www.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://www.rada.gov.ua/news/razom%20/233599.html> [in Ukrainian].

18. EU and social partners in Val Duchesse commit to strengthening social dialogue to tackle labour challenges. (n.d.). (2024). *ec.europa.eu*. Retrieved from: <https://surl.li/cmkump> [in English].

19. Val Duchesse Social Partner Summit. Tripartite Declaration for a Thriving European Social Dialogue. (n.d.). (2024). *employment-social-affairs.ec.europa.eu*. Retrieved from: <https://surl.li/efhewr> [in English].

20. Commission sets out actions to tackle labour and skills shortages. (n.d.). (2024). *employment-social-affairs.ec.europa.eu*. Retrieved from: <https://surl.li/mgyzxa> [in English].

21. Commission sets out actions to tackle labour and skills shortages. Factsheet: Action Plan on labour and skills shortages in the EU. (n.d.). (2024). *ec.europa.eu*. Retrieved from: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_1507 [in English].

22. Commission and social partners sign joint Pact to strengthen social dialogue in Europe. (n.d.). (2025). *employment-social-affairs.ec.europa.eu*. Retrieved from: <https://surl.li/muwncn> [in English].

23. Pact for European Social Dialogue. (n.d.). (2025). *employment-social-affairs.ec.europa.eu*. Retrieved from: <https://surl.li/iyuglp> [in English].

Відомості про автора / Information about the Author

Наталя Громадська, к. політ. наук, доцент кафедри соціології та політології факультету політичних наук, Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: gromnatato4ka@gmail.com, orcid: [https:// orcid.org/0000-0002-2310-3489](https://orcid.org/0000-0002-2310-3489).

Natalia Hromadska, Candidate of Political Sciences, Associate Professor of the Department of Sociology and Political Science, Faculty of Political Sciences, Black Sea National University named after Peter Mohyla, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: gromnatato4ka@gmail.com, orcid: [https:// orcid.org/0000-0002-2310-3489](https://orcid.org/0000-0002-2310-3489).

Hromadska, N. (2025). European standards of social dialogue: challenges and prospects of implementation in Ukraine. *Public Administration and Regional Development*, 28, 449-470. <https://doi.org/10.34132/pard2025.28.07>